

Asia: VN/31658/2024

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta.

Jos organisaationne toimii tekoälyjärjestelmien markkinavalvontaviranomaisena, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.7. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää lausuntopyynnöstä. Yhdenvertaisuusvaltuutetun keskeinen lakisääteinen tehtävä on valvoa yhdenvertaisuuslain noudattamista sekä edistää yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on ilmoitettu komissiolle tekoälyasetuksen artiklan 77 mukaiseksi perusoikeuksia suojelevaksi viranomaiseksi.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoisi tarpeelliseksi, että toimivaltaisia viranomaisia sääntelyn testiympäristössä koskevan 11 c §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään viittaus tekoälyasetuksen artiklan 77 mukaisiin perusoikeuksia suojeleviin viranomaisiin mahdollisina muina viranomaisina, jotka voisivat lakiesityksen mukaan tarvittaessa osallistua tekoälyasetuksen 57 artiklan 6 ja 7 kohdassa tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten tehtävien toteuttamiseen, jos niiden toimivaltaan kuuluvan lainsäädännön noudattamista arvioidaan testattavassa hankkeessa. Viittaus olisi informatiivista tehdä myös kohtaan 4.2.2, jossa arvioidaan vaikutuksia viranomaisiin. Tekoälyasetuksen johdantokappaleessa 139 korostetaan perusoikeuksien suojelua valvovien viranomaisten merkitystä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää kuitenkin tärkeänä, että ehdotetussa sääntelyssä perusoikeuksia suojeleville viranomaisille ei aseteta velvollisuutta osallistua sääntelyn testiympäristön toimintaan. Perusoikeuksia suojelevien itsenäisten ja riippumattomien viranomaisten osallistumisen tulee olla kyseisten viranomaisten harkittavissa. Valtuutettu huomioi, että kansallista tekoälyn valvontajärjestelmää käsittelevän hallituksen esityksen (HE 46/2025 vp) mukaisesti tekoälyasetuksen ei katsota asettavan kyseisille viranomaisille uusia valvontatehtäviä niiden nykyisiin tehtäviin.

nähdessä. Edelleen yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa sillä olevan nykyisten resurssiensa puitteissa varsin rajoitetut mahdollisuudet osallistua sääntelyn testiympäristön toimintaan.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu korostaa lisäksi, että Liikenne- ja viestintäviraston keskitettynä yhteyspisteenä sekä tekoälyasetusta valvovien markkinavalvontaviranomaisten osaaminen yhdenvertaisuus- ja syrjintäsääntelystä on olennaista, jotta sääntelyn testiympäristöön liittyvässä neuvonnassa ja ohjauksessa sekä yleisesti tekoälyasetuksen valvonnassa kyetään kiinnittämään asianmukaisesti huomiota tekoälyjärjestelmien syrjimättömyyteen. Tämä edellyttää riittäviä resursseja ja koulutusta tekoälyasetuksen 70 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Tekoälyasetuksen 57 artiklan 6 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on tarvittaessa annettava ohjausta, valvontaa ja tukea muun muassa perusoikeuksiin liittyen sääntelyn testiympäristössä.

Edellä mainituista syistä 11 c §:n 2 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi muun lainsäädännön vaatimuksissa viitata tietosuojan ja muiden sääntelykokonaisuuksien lisäksi syrjimättömyyteen sekä perusoikeuksien toteutumiseen yleisemmin.

Lisäksi 11 a §:n, jossa säädetään Liikenne- ja viestintäviraston tehtävistä, yksityiskohtaisiin perusteluihin tulisi lisätä viittaus tekoälyasetuksen artikla 77 mukaisiin perusoikeuksia suojeleviin viranomaisiin tahoina, joiden kanssa yhteistyön rakenteet luodaan ja joille annetaan tukea niiden osallistamisen mahdollistamiseksi.

Koska syrjintä on yksi tekoälyasetuksella torjuttavista keskeisistä perusoikeusriskeistä, olisi asetuksen tavoitteiden sekä yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta tärkeää, että Liikenne- ja viestintävirasto käsittelee sääntelyn testiympäristöön liittyvissä loppuraporteissa, vuosikertomuksissa ja muussa asetukseen liittyvässä tiedotuksessa relevantteja syrjintään liittyviä havaintoja ja huomioita.

Valtuutettu pitää myös tärkeänä, että sääntelyn testiympäristöön valittavat hankkeet tukisivat asetuksen johdantokappaleessa 142 esitettyjä tavoitteita, kuten vammaisten henkilöiden oikeuksien turvaamista, esteettömyyttä, saavutettavuutta, eriarvoisuuden vähentämistä ja syrjimättömyyttä. Näiden tavoitteiden painottaminen olisi yhdenmukaista yhdenvertaisuuslain (5–7 §) mukaisten viranomaisten ja muiden toimijoiden yhdenvertaisuuden edistämismääräysten kanssa.

Liittyen esityksen 26 a §:ään koskien luvanvaraista jälkikäteistä biometrista etätunnistamista yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo tarpeelliseksi syrjimättömyyden turvaamisen näkökulmasta, että biometriseen etätunnistamiseen annettavat jälkikäteisluvat osoitetaan tuomioistuimen tehtäväksi.

Stenman Kristina
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Valonen Tiina
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto